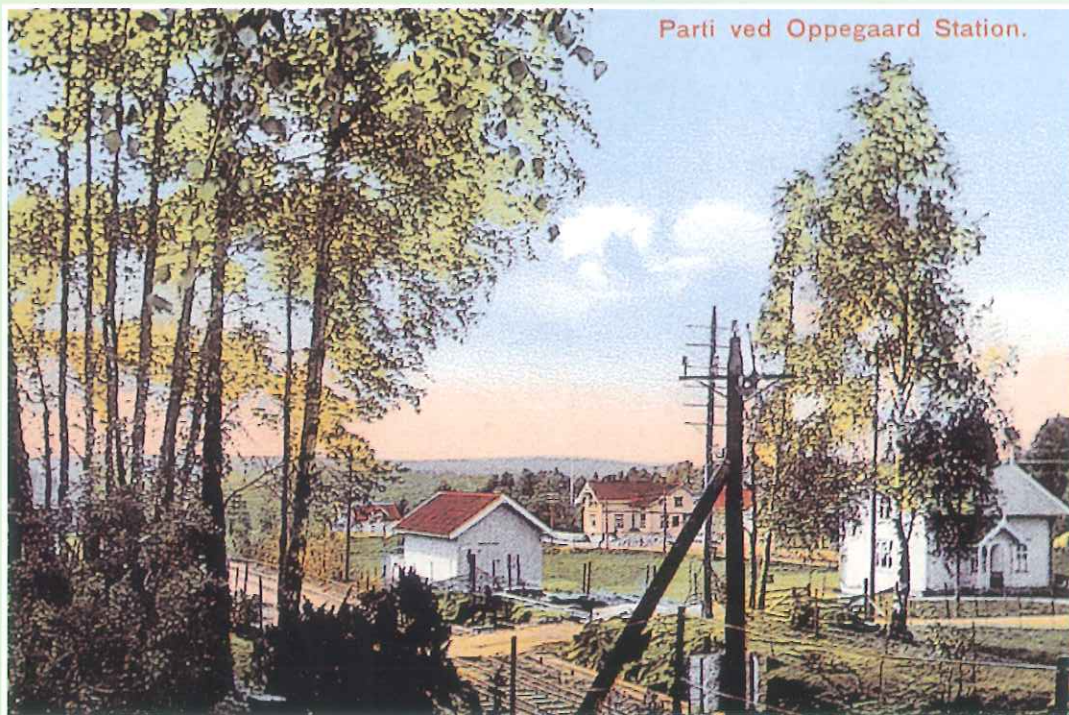

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Kalender 2000

Parti ved Oppegård Station.

Et tilbakeblikk

Forord

Kalenderen for det første året i det nye årtusen har som hovedemne «Et tilbakeblikk». Kalendrene fra Oppegård Historielag på 1990-tallet har alle hatt et avgrenset emne som et hovedtema. Det er ingen tvil om at det er lettere å presentere et enkelt emne fra kommunens historie enn å favne over «hele fortiden». Dette gjelder både det lange tidsrommet og alle de forskjellige områdene som tilsammen ligger i begrepet et tilbakeblikk i historien.

Det er ingen tvil om at århundret vi nå forlater totalt har forandret området som i dag er kommunen vår, forøvrig den minste i hele Akershus fylke med bare 37 kvadratkilometer. Det viktigste årstallet i løpet av det 20. århundret er **1. juli 1915** - da Oppegård ble egen kommune og ikke lenger bare hadde status som et anneks under Nesodden hovedsogn.

Ved inngangen til dette århundret hadde bygda **571** innbyggere - ved utgangen er antallet **23.000**. Kommunen står for store utfordringer foran dette spennende og «mystiske» året 2000. Svartskogutbygging eller ikke er av de store spørsmålene - kanskje det største av dem alle? Når dette leses en gang i fremtiden, er svaret der ...

Eivind Barca's 192 sider lange bok «**Oppegård kommunes historie**» ble skrevet til 50-årsjubileet i 1965 og er den eneste bygdeboka som finnes. Utover dette er det Historielagets kalendre fra 1990-tallet og en del lokalhistoriske hefter man må bruke om man ønsker å vende blikket bakover for å danne seg et bilde av - hvordan var det her før? Med kalenderen for 2000 ønsker vi å gi noen smakebiter fra århundret som gikk. Kanskje noen på den måten inspireres til å ville lære mer om kommunen sin?

Fem personer er bedt om å bidra med hver sin artikkel, først og fremst for å belyse kommunens historie bakover i tiden, men også for å rette blikket litt fremover. *Ole Rojahn* er arkeolog og starter med Oppegård for 2000 år siden. Han tegner et bilde av det spennende samfunnet som siste års undersøkelser har avdekket ved Bunnefjorden. *Terje Fredriksen* har vært meget engasjert i arbeidet med Oppegårds gamle historie og var der da to personer møttes på Grønliåsen for 1000 år siden. *Eivind Barca* bidrar med sine unike kunnskaper om vårt eget århundre.

For å knytte tråder mellom vår egen tid og fremtiden, avslutter to politikere denne kalenderen. Den ene er vår ordfører inn i det nye årtusen - *Sylvi Graham* - gjenvalgt etter kommunevalget høsten 1999. Den andre er Stortingsrepresentant fra 1981 og formann i Høyre fra 1994, *Jan Petersen*. Han hadde sin oppvekst på Kolbotn og var ordfører i kommunen i årene mellom 1975 og 1981.

Kalenderen har også denne gangen hatt undertegnede som redaktør - som atter en gang har satt seg i enerom og plukket ut bildene. Kalenderkomiteen som har stått bak de siste 10 kalendrene har skrumpet inn. Willy Østberg og Paul Barca har vært med på å dra lasset, hver på sin måte. Jeg takker for et utmerket samarbeid, og håper Oppegård Historielag finner løsninger som sikrer utgivelser også i fremtiden ...

Birger Løvland

Forsidebildet

er et kolorert postkort «Parti ved Oppegård Station». Motivet er tatt omkring 1915 da Oppegård ble egen kommune, og viser daværende Sætreskogvei i plan med jernbanen, og med bom på hver side. Den nåværende broovergangen ble bygget på slutten av 1930-tallet i forbindelse med utvidelse av jernbanen til dobbeltspor. Vi kan skimte stasjonen helt i venstre billedkant. Bygningene er ellers fra venstre villa «Gladvold», stallen til Emil Hansen, «Sætrehøiden» (eller bare «Høgda») og villaen til Emil Hansen.

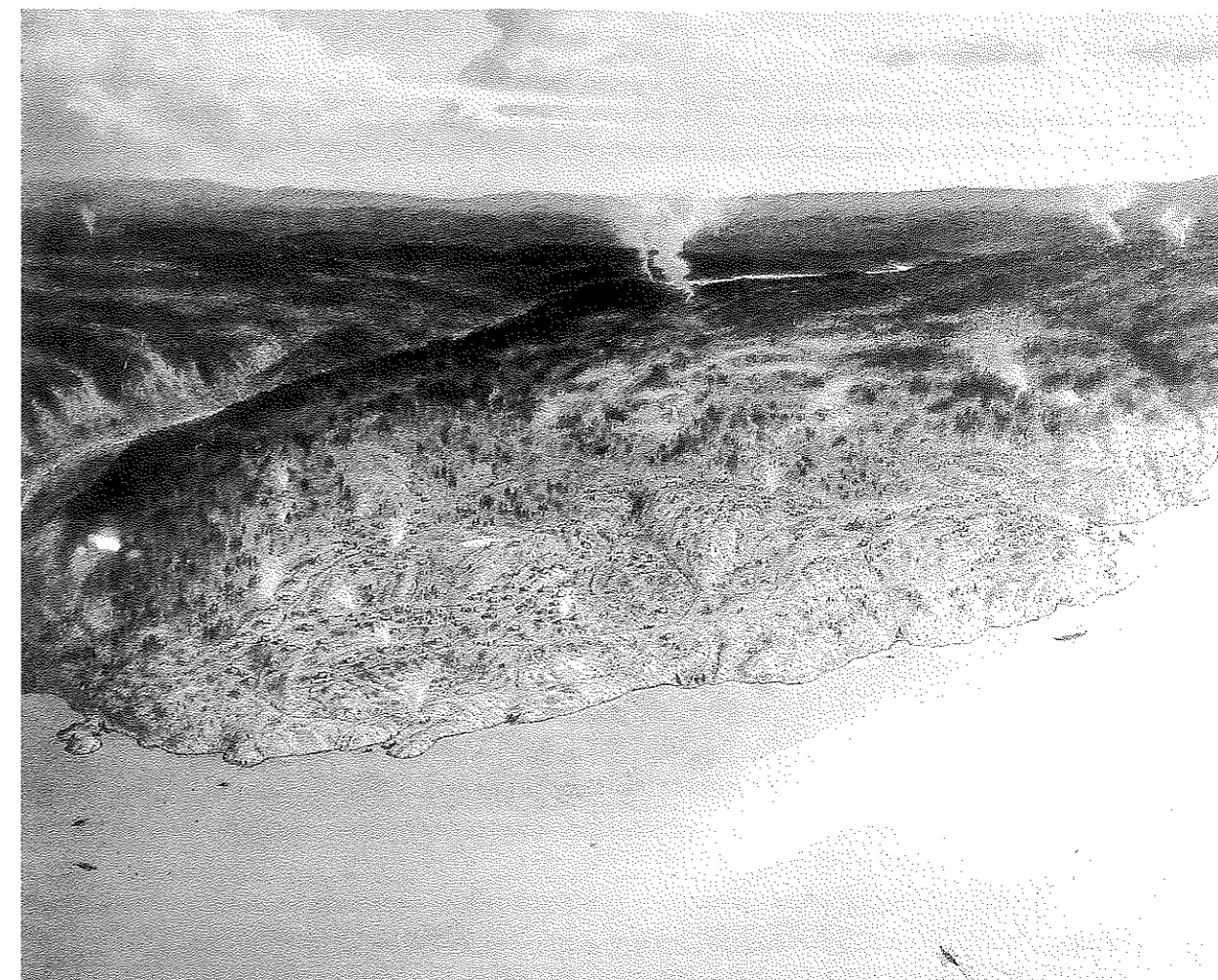
Oppegård for 2000 år siden

Ole Rojahn

Det er ikke funnet mange gjenstander eller såkalte løsfunn fra Oppegårds forhistorie. Noen steinalderredskaper, en spydspiss og et spinnehjul fra vikingtid, samt en hestesko og en garn-senkestein fra middelalder, utgjør det meste av funnmaterialet. De funn vi kjenner til fra perioden omkring Kristi fødsel er blant annet keramikkskår, funnet etter pløying på Rudjordet, vest for Oppegård søndre, på Svartskog. Funn av jernslag fra samme sted tyder på at man også har bearbeidet jern. Kanskje var de lokalt tilvirket, de håndsmidde spikrene som ble funnet i forbindelse med utgravinger i Sandbuktskogen, nord på Svartskog.

Rundt omkring i Oppegård kommune finnes imidlertid faste kulturminner, som også påminner oss om at det fantes en befolkning her for 2000 år siden. Spor etter tidligere jordbruksaktivitet, gamle ferdselsårer, bosetningsspor og gravminner gir oss et inntrykk av tiden omkring Kristi fødsel. Pollenbotaniske undersøkelser har i tillegg bidratt til en større viten om denne perioden i Oppegårds oldtid.

2000 år gammelt pollen fra myrene på Svartskog vitner om dyrking av ulike kornsorter som bygg, hvete og rug. Pollen fra såkalte beiteindikatorer som groblad og smalkjempe er tegn på at man også hadde husdyr på beite.

Illustrasjonen viser det landsbylignende samfunnet, sett fra Bunnefjorden, omkring Kristi fødsel.

I tillegg til jordbruk og husdyrhold må vi regne med at man også drev jakt, fangst og fiske, selv om vi ikke har konkrete spor etter slike aktiviteter.

En større omlegging av jordbruket og bosetningsstrukturen fant sted i løpet av de første århundrer av vår tidsregning. Folk flyttet ikke lenger omkring som bondenomader. En gradvis klimaforverring i århundrene før Kristus hadde ført til at man begynte å holde dyrene innendørs om vinteren. Gradvis ble det etablert en fast gårdsbosetning. Jorda ble gjødslet og drevet mer effektivt enn tidligere og man fikk større avlinger på mindre områder.

Gamle ferdselsårer knyttet gårder og bygder sammen. Veifarene gjennom Oppegård og nærheten til sjøen kan derfor også ha begunstiget en viss handelsvirksomhet. Kanskje var nettopp handel grunnlaget for den gåtefulle bosetningen i Sandbuktskogen. I lia ned mot Bunnefjorden er det hittil registrert over 300 jord- og steinoppbygde terrasser. Terrassene har vært fundamenter, eller grunnmurer for en rekke større og mindre bygninger. Pollenprøver, utgravninger og C-14 dateringer har synliggjort at det var en bosetning her for 2000 år siden.

År 1000 i Oppegård.

Terje Fredriksen

En klar høstdag på toppen av Grønliåsen – en reisende med kløvhest etter seg tar seg frem etter veien. Han stopper opp og ser ut over fjorden og Oslo-dalen, og tenker på de tunge bakkene opp ved Eikabergåsen. Den reisende kommer nordfra, og skal sydover mot Ranriket (Båhuslen). Fjorden ligger blank og stille. Han ser skip på vei innover, trolig er de på vei inn mot Alnaelvas utløp ved Oslo – ”gudelunden”. Det er vindstille og skipene blir rodd. Mannskapet sitter på sine skipskister og om bord kan det være både treller og husdyr. Trolig er de handelsfolk – skipene er tyngre og bredere (skipstypen kalles en knarr) enn de elegante langskipene.

Et menneske kommer den reisende i møte.

Vi vet en del om hva folk har levd av, men hva kan vi si om samfunnsforholdene ellers fra denne tiden? For å prøve å få svar på dette kan vi se på gravminnene. At enkelte personer har fått monumentale gravminner tyder på at det var et lagdelt samfunn i Oppegård rundt Kristi fødsel. Slike godt synlige gravminner var forbeholdt folk med høy status, for eksempel krigere eller høvdinge.

Langs den nord-syd gående oldtidsveien over Grønliåsen ligger det flere gravrøyser typiske for eldre jernalder (500 f. Kr. - 570 e. Kr.). Den største røysa fra denne epoken ligger imidlertid ved Prosted, like nord for Bekkensten. Gravminnet er nærmere 11 meter i diameter. Eldre jernalders gravrøyser er som regel forholdsvis lave, noe også Prostedrøysa er, bare omlag en meter høy. I ytterkant av den sirkulære røysa er det lagt opp en såkalt fotkjede av større steinblokker. På den øvre parkeringsplassen ved Ingierstrand lå det tidligere to gravrøyser. Trolig var også disse fra samme tidsepoke.

Flere undersøkelser og utgravninger vil etter hvert kunne gi en større forståelse av denne delen av vår forhistorie. Foreløpig må vi erkjenne at vår viten er begrenset og at det foreløpig er trukket et glemselens slør over Oppegårds skriftløse og mystiske fortid.

Han er koppearret i ansiktet og han har den stygge hosten som alt for mange dør tidlig av. De hilser høflig, utveksler noen alminnelige fraser, og den reisende spør seg for hva slags folk det bor her. Han får vite at her bor det mest kristne mennesker, de er bønder og fiskere, og de jakter i traktene her, for det er godt med vilt. En del driver også handel, og har handelsboder inne ved Alna. Det er livlig langs bryggene ved elveoset, og det handles med mange slags varer der inne – særlig når handels- og hærfolk fra danemarken kommer om våren og sommeren. Hele Viken tilhører danekongen Svein Tjugeskjegg.

Den reisende har merket seg gravrøysene her på toppen av åsryggen. Det er en hel rekke av

dem, og han vet at dette er sikkert tegn på at han er kommet inn i et område som tilhører en tradisjonsbevisst slekt, som på denne måten markerer sin eiendomsrett til landet her. Selv om folk her holder seg til Kvitekrist så vil de nødvendigvis komme på kant med de gamle gudene – aller minst tordenguden Tor. Området mellom åsene her og Botnefjorden kalles Gerdarudin, får han vite. Et underlig navn, synes den reisende. Visstnok skal det være den lange innsjøen, som deler området som er opphavet til navnet, for navnet betyr jo et gjerde – et skille, en deling. Andre mente det var jotnekvinnen Gerd som i gammel tid hadde holdt til ved fossene, langs elven ned mot sjøen. De gode fiskeforekomstene tydet på det. En gang, for lenge siden var den lange innsjøen eiendomsgrensen mellom de to eldste gårdene Fåle og Fløgspann (Fløysbonn). Men nå kaller de fleste området her bare for rudina. Den reisende vet at dette gjerne er områder som nylig er ryddet, og gårdene har gjerne rud-ender i navnet (Manglerud, Skullerud, Bålsrud osv.) Det er ikke mange store gårder her i Gerdarudin, og det er ennå plasser her som folk rydder. Mange tar seg til rette, og det har kommet til strider mellom slekter og naboer.

Den fremmede blir fortalt at noen pilskudd lenger frem ligger gården Fløgspann, rett ved veien, og han blir bedt om å legge merke til den store steinbautaen som står oppreist straks før gården. Det er slekten på gården som på denne måten sier klart ifra om sine rettigheter her i traktene. Den fremmede har sett slike bautasteiner før – mange har etter hvert fått kristne korsmerker, men steinene har som regel stått lenge før Kvitekrist og den nye troen kom til landet.

Rundt om i området har bøndene en rekke små oppdyrkede jordlapper. De kan være godt skjult i den tette skogen, men til sammen gir de i gode år et godt utbytte. Skogen gir også et godt tilskudd i kosten. Det er planter og bær som kvinnene og barna plukker – også kvist til brensel. Mennene jakter og lager feller og kommer hjem med elg og annet storvilt, men også småvilt og fugl. Nede ved fjorden har de garn, fiskeutstyr og båter, og folk spiser også fisk, skjell og sjøplanter. Langs Botnefjorden koker de sjøvann og fremstiller

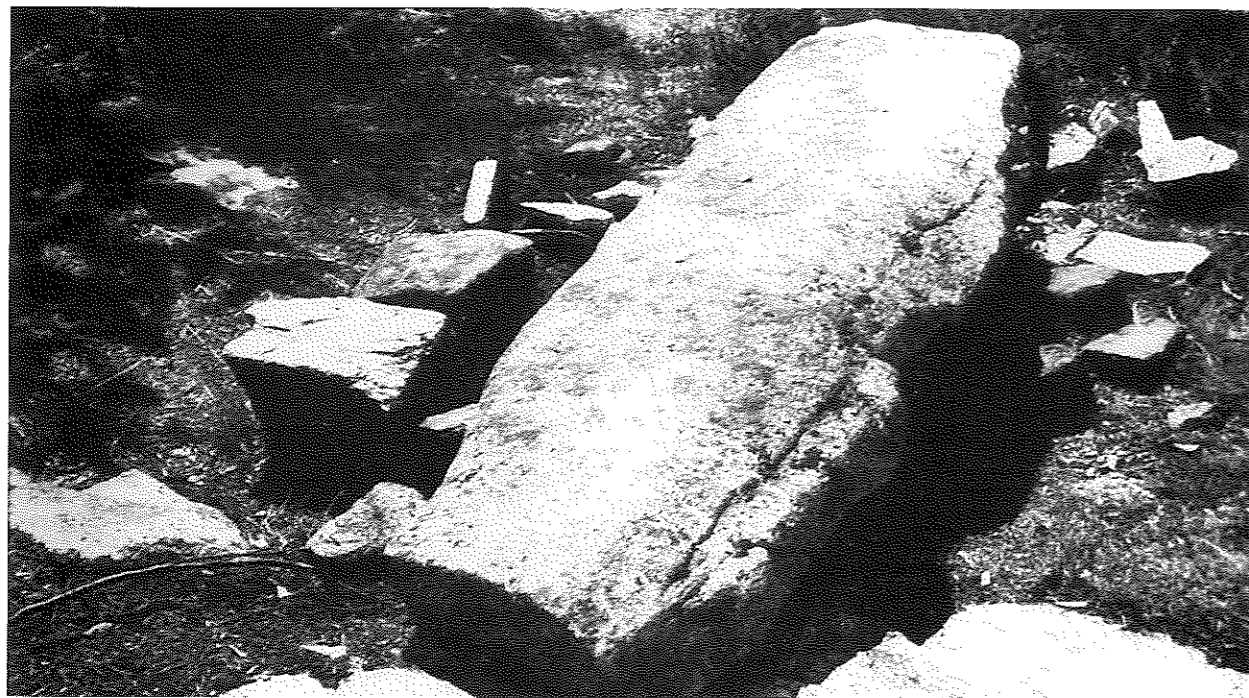
salt. Vannet her er saltholdig. Ikke sjelden kan man fange både sel og småhval i fjorden. En rekke planter kan helbrede både mennesker og dyr for sykdom og andre plager. Det er gjerne de eldre kvinnene som kjenner slike hemmeligheter. Før kjente folk også til trolldom og magi, og kunne drive ut både sykdom, galskap og annen ondskap. Nå kunne man bli strengt straffet om man drev med slikt.

Den reisende kan fortelle om liv og røre inne ved Oslo og Alna. Der var sjøfolk og kjøpmenn som moret seg, fortalte skrøner og spilte med brettspill, brikker og terninger. Det var folk fra Birka og Hedeby, fra Agdersiden og fra Gotland, og noen hadde fortalt om slaget ved Svolder og om den kristne vikinghøvdingen Olav Tryggvasson som nå var drept. Noen fortalte at islendingene hadde gått over til kristendomen på Alltinget. Andre fortalte at de hadde vært med å seile opp Themsens for bare seks somre siden, og skrøt av kampene og sine bedrifter i striden med engelskmennenes kong Ethelred. Mange hadde kommet hjem med store sølvskatter etter dette, og kunne kjøpe seg skip og gårder.

De ble kjent med guden Kvitekrist under oppholdet i England. Nå var det for lengst prester også her i Viken. De var kledd i tunge kapper med hetter, og de bygde kirker og hospitaler her i landet, og særlig var de aktive her i Viken. De snakker om en kompromissløs Gud som skulle være enehersker og råde over alt og alle – både levende og døde. Fra korset hadde Kristus trådt inn i dødsriket og sprengt helvetes porter av jern, og bundet Satan med lenker av ild, før han sammen med Adam og andre rettskafne sjeler for ut av dødsriket. Kvitekrist hadde herjet i helvete, sa folk. Dette og mye annet fortalte prestene som ellers holdt sine strenge ritualer i nyoppførte gudehus med korsmerker. Den reisende hadde også hørt de tale om helgenen Sunniva og hennes kamp mot hedningene.

Prestene snakket et uforståelig språk og fleste var irske og engelske. At Kristus var en sterk og mektig gud var de fleste overbevist om, og de fleste hadde tatt til dåpen. Allikevel var det ikke lett å leve slik prestene forlangte. Enkelte holdt seg derfor også inne med de gamle gudene. Det var så mange makter mellom himmel

og jord, og det gjaldt å stå i et godt forhold til de gode maktene, og beskytte seg mot demoner og onde makter som kom med sykdom, død og ødeleggelse. Mange prester organiserte hjelp til fattige og pleiet syke. De delte ut mat og gav husly til de som hadde det vanskeligst. Tiggere og fattigunger var det over alt. Også syke og invalidiserte krøplinger som led ondt. Men prestene var også strenge – ikke skulle bøndene holde seg med trelles, og å sette ut nyfødte barn i skogen ble fordømt selv om foreldrene ikke kunne fø barnet.

«Kongsbordet» ved Oldtidsveien, sannsynligvis en omfallen bautastein. Den er 2.5 x 0.7 x 0.25 meter. Den er første gang omtalt av biskop Jens Nilsson i 1597: «Ved Hillerasten fore vi om tven-de Heller liggendes paa den høire Haand, kallis Kongsbordit».

**Godt med en sønn
om seint han er født,
etter mann som er falt ifra;
sjelden bautasteiner
står ved veggen
om sønn ikke satte for far.** fra Håvamål

Steinmonumenter av ulike slag har vært benyttet til alle tider. Steinen er som symbol et uttrykk for noe evig, og skrift i stein er et budskap også til kommende slekter. I mer enn 5000 år har menneskene i Europa bakset med tonnevis av steinblokker som vi i dag kaller bautasteiner. Vi kjenner dem også i Norge, lenge før kristendommen. Enkelte mener at det gamle norske ordet "bautarsteinn" kan tolkes som "støteren" og altså har tilknytning til kjønn og fruktbarhet. Enkelte slike steiner har da også form som et mannlig kjønnsorgan (stenfallos). Vi kan ane en sterk hedensk tradisjon som er

Den reisende må vite beskjed om veien videre sydover. Den andre forklarte at det var bare å holde seg til veggen og ikke å ta av øst der hvor veien deler seg. Tok han feil her ville han få en omvei ned om Flåtestad. Stedet var kjent for å frakte folk og dyr over sjøen på en stor flåte som kunne trekkes med tau fra begge sider. Med rask gange burde han nå frem til Settregården (Sætre) hvor kan kunne få natte-ly. De to takket for samtalen og fortsatte sin vandring.

knyttet til ritualer og årstider i det gamle bondesamfunnet. Mange steder er bautasteinene satt opp ved gamle veifar, gjerne i nærheten av en gammel urgård. Dette kan tolkes som et uttrykk for den råderett og eiendomsrett gårdens folk mente å ha. Runeskriften på mange steiner bekrefter en slik antakelse. Både gravhauger og bautasteiner lå gjerne godt synlig til i terrenget, og slekten kunne på denne måten tydeliggjøre sine nedarvede rettigheter til gård og grunn. Med kristendommen kom ikke bare en ny tro og kultur. Skriften og boken fulgte med misjonsprestene – "papene" som vikingene kalte dem. Mange bautasteiner fikk korsmerket innrisset eller ble hugget til i korsform. Noen ganger kan man være i tvil om det er et kristent kors eller en Tors-hammer, og håndverkerne vet vi kunne ta bestilling på begge symboler – sterkere stod ikke kristendommen i Norge ved 1000-årsskiftet.

Oppegård gjennom de siste 100 år.

Eivind Barca

For 100 år siden

Oppegård anno 1900 var en grend, et anneks til Nesodden med 571 sjeler. Av disse bodde 251 på Svartskog, 132 på Kolbotn og 188 i Oppegård syd.

Etter 650 år var folkemengden igjen kommet opp på nivået fra før svartedauen da man hadde behov for og råd til egen kirke, egen prest og prestegård. Pesten i 1350 og årene etter la sannsynligvis så meget som 80-90 % av bygda øde. Vi finner igjen de samme 17 gårdene, selv om noen av dem er flyttet litt, og navnet endret.

Før svartedauen hørte hele Svartskog til urgården Fåle, mens de åtte gårdene øst for Gjersjøen hørte til urgården Fløisbonn. Sammen med 18-19 andre storgårder utgjorde disse Follo, helt fra de eldste tider.

Veinettet ble lagt allerede i denne oldtiden, og vi kaller dem derfor oldtidsveier. Med Oppegårds beliggenhet mellom Oslo og resten av Follo (og Østfold) fikk veinettet avgjørende betydning for de 17 gårdenes plassering langs veifarene, og gårdenes betydning for å holde kommunikasjonen i gang gjennom flere tusen år.

På denne bakgrunnen er forrige århundreskiftet særdeles betydningsfullt. Tornerosesøvn brytes. Ny båt-, vei- og jernbanetraffikk endrer brått forutsetningene for bosettings- og yrkesmønster i Oppegård. Av kommunens 571 innbyggere i år 1900 var 276 kvinner. Av disse var 174 over 15 år, og av disse var 86 eller halvparten hjemmевærende husmødre. Av den andre halvparten av kvinner var 25 % enten hjemmевærende døtre som tok del i husarbeidet, eller tjenestepiker. 14 kvinner var beskjeftiget innenfor jord- og skogbruk, vesentlig som budeier, og kun syv syslet med forretningsvirksomhet.

Det fantes en håndgjerningslærerinne - Frederikke Jørgensborg på Bålerud skole, gift med lærer og kirkesanger Ole H. Jørgensborg. På Kullebund skole var det Ole Borge som underviste.

Dette var alt kommunen kunne tilby de 215 unge under 15 år av undervisningsmuligheter for 100 år siden. Derfor finner vi en befolkning av slitere, hvor mer enn 80% av mennene var jordbruks-, skogs- eller sagarbeidere eller industri-, bygg- og anleggsarbeidere eller ansatte innenfor samferdsel.

Det fantes ingen ansatte innen kommuneadministrasjon, kun noen få funksjonærer ved Oppegård jernbanestasjon og ved Fjell Sanatorium.

Den eneste større arbeidsplass var Ljansbruket ved Gjersjøelvas utløp.

Tålmodige, nøysomme, tradisjonsbundne er stikkord som melder seg når man skal karakterisere Oppegårdbefolkningen ved inngangen til det århundre som skulle bringe så store forandringer.

Skilsmisse

De første 35 år av dette århundre var preget av noen få ildsjeler som på tross av svak formell utdannelse, viste stor kløkt og tålmodighet for å få etablert en selvstendig Oppegård kommune. Da gårdene rundt Gjersjøen lå lammet etter svartedauen, ble den vestre delen lagt under Nesodden og den østre under det gamle Østre Aker. Etter midten av forrige århundre ble også gårdene på østsiden av Gjersjøen lagt under Nesodden.

Av Nesodden herredstyes 16 representanter var kun fire fra Oppegård helt frem til 1914. Av Oppegårds representanter kom flertallet gjerne fra Svartskog og Oppegård syd. Kolbotn var svakt representert.

Da Oppegård fikk sin representasjon fordoblet fra 1914 av, fikk også Nesodden fire representanter mer slik at forholdet ble 8 : 16. Av Oppegårds åtte representanter var fem fra Oppegård syd, to fra Svartskog og en fra Kolbotn. Det var distriktpolitikk i Oppegård, da som nå.

Selv om de politiske partiene ikke var etablert i vår kommune på dette tidspunkt, begynte

man å merke partipolitiske strømninger. På Ljansbruket ble arbeiderne organisert allerede i 1918, og det sosialistiske innslag hos representantene fra Oppegård syd i sognestyret var klart.

Dette uroet det borgerlige flertall i Nesodden, og selv om dette aldri ble nevnt som begrunnelse, endte det med skilsmisse i 1915.

De politiske partier

Herredsstyrelsene i Oppegård fra 1915 av faller i tre klart adskilte epoker.

Årene 1915 til og med 1937 er preget av at Arbeiderpartiet og Borgerlige fellestister kjemper om makten, og vinner den annen hver gang.

Fra 1938 av og frem til og med 1967 sitter Arbeiderpartiet ved roret.

Fra 1968 til i dag har borgelige krefter regjert.

Utbyggingen

På disse siste 100 år er folkemengden økt fra 571 til nærmere 23.000. Sjøkket har i særlig grad rammet de østre deler, men startet i det gamle kultursentrum i vest. Før svartedauen het denne del av bygda Gierdarud, og hadde egen kirke, prest og prestegård. Etter svartedauen er navnet endret til Oppegård, Baardrud, Bålerud og Svartskog. Navnet Svartskog kom første gang i bruk rundt 1870, da Nesodden og Oppegårds felles lensmann Carl Heltzen bygget sin villa i et granholt ved byggen.

Løytnant Peter Blix Gill solgte i 1841 Søndre Oppegård - som han giftet seg til - til Ingier. Han beholdt g.nr. 35 Bålerud og flyttet selv dit. Da dampskipstrafikken på Bunnefjorden kom igang fra 1857, ble det skilt ut en rekke tomter fra g.nr. 35.

Det ble anlagt brygge ved Svartskog, Bålerud og Bekkensten, det ble bygget skole i 1863, og man fikk postkontor og lensmannskontor. Mot fjorden ble det bygget mange store og vakre villaer, men de fleste ble bare brukt som sommerhus.

Svartskog-utbyggingen stagnerte. Nå kom presset i Oppegård syd, med jernbanen. Jernbanestrekningen fra Kristiania til Kornsjø kom i drift fra 1879. Ved et mirakel kom det jernbanestasjon med sidespor på gården

Sætres grunn. Da beslutningen ble tatt, bodde det ikke mer end 47 mennesker på stedet, fordelt på 10 hus.

I Stortinget hadde det imidlertid foregått en lang og hemmelig debatt om Sydbanens trasè. Handelsnæringen ville at linjen skulle gå nær Oslofjorden slik at Drøbak, Moss, Fredrikstad og Sarpsborg kunne trekkes med. Forholdet til Sverige vanskeliggjorde en slik løsning. Skulle det i fremtiden oppstå konflikt mellom broderlandene, kunne den svenske flåte legge seg i fjorden og blokkere fremsendelsen av norske tropper med jernbanen. Derfor ble trasèen lagt om Ljan, Oppegård og Ski, som fikk hver sin stasjon. Artilleriregiment nr. 1 fikk depot på Monsrud ved Ski stasjon. For sikkerhets skyld gikk trasèen videre gjennom Askim og Mysen til Sarpsborg.

Oppegård skulle forsvares med artilleri. Jernbanevogn med 40 mann og åtte hester skulle losses på sidesporet, og 7,5 cm feltkanoner bestryke Mosseveien og jernbanen mellom Ski og Frogn. Detaljerte militærkart fra 1867 og 1869 viser posisjonene, og navn som Sætreskansen og Sætre vold er minner om denne tiden.

Nedre Sætre gård, gjennom hvis tun oldtidsveien gikk, ble liggende øde etter svartedauen. Fra 1890 av ble den utstykket til byggetomter. Øvre Sætre gård, som ble anlagt langt senere, ved innføringen av postruter i 1660-årene, lå ved Kongeveien. Den ble drevet som gårdbruk til ca. 1950. I dag er også den spist opp av villatomter.

Kolbotn fikk ikke jernbanestasjon før i 1912. Fra 1895 var her et stoppested, og frem til 1912 ble det solgt noen spredte villatomter fra Kullebundbråten og rundt jernbanen, men eksplosjonen kom etter 1912. Nå ble de gamle skoler for små, og i 1912 ble det bygget ny barneskole på Sætre, og i 1914 på Kullebund.

Nedgangstider

Tiden fra århundreskiftet til 1920 var preget av hektisk byggeaktivitet fra syd til nord langs jernbanen. Egen bygningsinspektør ble tilsatt i 1920, men selv om han og herredskassereren og formannskapssekretæren stod på natt og

dag, sprakk kommuneadministrasjonen. Veksten skjedde uten styring og kontroll. Administrasjonene manglet både erfaring og ressurser.

Enda svakere var den politiske styringen. Nord og syd lå i konstant krangel. Politikerne manglet administrativ og økonomisk innsikt og politisk erfaring. Da det skulle bygges ny barneskole på Sætre i Oppegård syd i 1920, var den politiske betingelsen at det samtidig skulle bygges en tilsvarende på grunnen til Kullebunden hovedgård. Planer, budsjetter og prognoser ble overskredet, og man fikk to skoleslott som ikke lot seg finansiere. Samtidig kom nedgangstiden etter første verdenskrigs høykonjunktur, og fra 1921 sank boligprisene kraftig. Det ble like billig å skaffe seg bolig i Asker, Bærum eller på Nordstrand, og mange av ressurspersonene som hadde preget lokalsamfunnet de første tyve årene forsvant.

Skattegrunnlaget ble redusert, og arbeidsløsheten og mismotet steg gjennom 20-årene for å kulminere i 1933, da arbeidsløsheten var på over 30 %. Selv om det gradvis gikk fremover, holdt folketallet seg rundt 5.000, og man slikket fortsatt sårene.

Okkupasjon og motstandskamp

Krigsutbruddet 9. april 1940 kom like uforberedt på Oppegård som på resten av landet. Oppegård hadde hatt mange frivillige i Spania som kjempet mot Franco under borgerkrigen. Sovjets brutale overfall på Finland vinteren 1939-40 satte sterke spor i unge sinn, og ga den frivillige militæropplæring som ble drevet i kommunen på denne tid stor oppslutning. Det ble drevet skarpskyting på Gjersjøen, og det var russere man siktet på, ikke tyskere.

De som sto på jernbanestasjonen kl.08.00 om morgenen 9. april fikk se luftkampene over Knardal på nært hold. Likevel dro man til skolen og til arbeidet som vanlig. Krig var man totalt uforberedt på.

Sommeren 1940 var det planlagt at en tysk bataljon skulle innkvarteres rundt folkeskolen på Kolbotn, men ingeniørene Thingstad og Wennberg greide å forpurre planene. Resten

av krigen så vi lite til herrefolket, bortsett fra dem som reiste med toget.

Høsten 1944 bygget tyskerne en sperrestilling mot øst ved Gjersjø bro. Forøvrig var her ingen generende aktivitet. NS-medlemmene holdt også en relativt lav profil. Det var enkle, vanlige mennesker, og ikke fler enn normalt. I det lille, åpne miljøet på Svartskog, på Kolbotn og i Oppegård kjente man alle. Man visste om frontkjemperne, om hirden og om de stripepete.

Det organiserte motstandsarbeidet kom igang allerede sommeren 1940 - på Kolbotn og Myrvoll knyttet til roverspeiderne og i Oppegård syd til idrettsmiljøet. I de første årene gikk kontakten til Oslo, fra høsten 1943 av til Ski og Follo. Østfold og Follo utgjorde Milorg's Distrikt 11, og mobiliserte 5.000 mann ved frigjøringen.

I Follo sto 1.250 mann - en hel bataljon - kampklare 8. mai, oppsatte med engelske og amerikanske våpen og norsk befal. Bare uniformene manglet. De lå ferdig sydd i England, og skulle droppes 5. mai på Oksrud på særmeldingen "Obersten falt av lasset".

Slik krigsavslutningen artet seg, visste man i det allierte hovedkvarter allerede 3. mai hvilken vei det bar, og selv om man nok ville spare fly og mannskap, hadde det også en politisk betenkelig side å få en uniformert hjemmefront på 60.000 mann.

I ettertid ser man at den store bragden ikke lå i vår spionasje eller vår sabotasje, men i oppbyggingen av en stor, kampklar organisasjon bak fiendens rygg i Follo.

Oppegård mobiliserte to tropper på Verpåsen 7. mai 1945, hver på 52 mann. I tillegg kom to politilag på tilsammen 20 mann, samt sentrale sambands-, transport- og forsyningsenheter. I tidsrommet 8. mai til 15. juli ble store deler av styrken skiftet ut. Jernbanen, landbruket, industrien og den offentlige forvaltningen skulle gjenoppbygges, og nye 50 mann ble tilført Milorg's styrker i Oppegård.

Ved gjenreisningen av Forsvaret og oppbyggingen av Heimevernet etter krigen trakk vi store vekslere på Milorg's befal og Milorg's erfaringer.

Fra mobiliseringen på Verpåsen 7. mai 1945. Soldatene fra 2. Oppegård tropp gjør seg klare til kamp. Ingen smil, men taus beslutsomhet. Fra venstre Ivar Røst, Per Røst og Paul Emil Barca.

7. mai regnet vi med at det ville komme til kamp. Vi hadde ikke fått noen signaler om at tyskerne og nazistene ville kapitulere. Mange av Milorg's soldater hadde vært med i kampene i Norge i 1940. Nå var oppgjørets time kommet. Det var en spent, men rolig stemning. Den var konsentrert, saklig og orientert mot våpen, utrustning og oppgaver. Ingen frykt, ingen glede. Ro, disiplin og verdighet preget troppene. Disiplinen holdt. Ingen hevnaksjoner, ingen plyndring eller overgrep. To-tre "tyskertøser" ble skamklippet, men ikke av Milorg.

Milorg var en stabiliserende faktor. Milorg drev ikke politikk. Milorg krevet ikke, Milorg ytet.

Milorg sørget for at vi vant freden.

Etterkrigstid

Etterkrigstiden har vært preget av fred og fordragelighet i Oppegård kommune, helt til striden om Svartskog blusset opp.

Verdenskrigen hadde medført at kommunens økonomi hadde rettet seg. Man hadde lært av

de bitre erfaringer. Da kommunen i 1945 ble tilbudt å overta Ingier-eiendommene for 2,5 millioner kroner, takket man nei.

Årene fra 1945 til 1965 var nasjonalt og lokalt preget av gjenreisning, av restriksjoner og kamp for hard valuta. Arbeidsløsheten fra 1930-årene spøkte fortsatt, og man bodde fortsatt i trekkfulle hus uten vann og kloakk, og syklet på smale, svingete grusveier. Man var uten TV, uten bil og bad. Man jobbet, gikk, satte poteter og plukket bær.

Arbeiderpartiet lyktes i å skape en viss industriablering i kommunen, og som en følge av dette, nye arbeidsplasser. Samtidig var grunnlaget lagt for nye bolig- og industriprosjekter.

De store forandringer kom etter 1965. Da gikk vi inn i kommuneplan-alderen, med teknisk rådmann og stor stab. Høyre overtok makten i 1968, og beholdt den.

Eldre, sindige politikere med teknokratiske og byråkratiske kunnskaper kom inn. Oslo og OBOS presset på utenfra. Flyplass, høybygg og 50.000 mennesker. Det begynte å glippe for

Klare til avmarsj. I forgrunnen fra venstre Gunnar Braein, Gunnar Storløkken, Helge Holm, Arne Holm og Asbjørn Andersen.

den enkelte. Apparatet overtok, Kolbotn ble krumtappen. Kafe Rasten ble for lite som rådhus. Det ble også rådmann Arvesens "kontorbygg". Firkantet rådhus måtte til.

Vi fikk innflyttere uten røtter. Politikere uten kontakt. Innbyggere uten samhold. Foreninger

uten medlemmer. Liv uten innhold. Et oppløsningsamfunn.

Vi har fått villaer med to bad, to TV-er og to garasjer. Familier med to inntekter, og barn uten latter og glede. En stresskommune. Hvor mange mennesker skal vi presse inn? 25.000 til? Eller er 25.000 mer enn nok?

Dette var en kortfattet Oppegård-historie, skrevet av sentrale personer i Oppegård Historielag. De to siste avsnittene til Eivind Barca vil vel ikke alle ubetinget være enige i, men det er viktig å reise noen spørsmål ved inngangen til et nytt årtusen. Hvorledes har vi det, hva er bra - og hva kunne vært bedre - i kommunen vår? For min egen del har jeg bodd i Oppegård siden 1970, og har tenkt å fortsette og bo her. Til tross for at jeg har fått både motorvei og kraftledning som nærmeste nabo. Det lærte meg at man ikke kan være sikker på at man en dag har noe man ikke ønsker rett utenfor stuedøra.

Noen håp og ønsker har jeg for fremtiden. Jeg håper ikke minst man vet å ta vare på naturen, Marka omkring oss. Jeg er mer og mer sikker på at en tur i skog og mark gjør bedre for både kropp og sjel enn Valium og Paralgin forte. Jeg ønsker at den enkelte skal bli flinkere til å leve livet mens man har det. Jeg ønsker at folk skal smile mer. Jeg ønsker at vi skal ha mer tid til hverandre, og kunne skru tempoet ned. Materiell velstand blir jeg mer og mer sikker på ikke er det som uten videre må være der - for å ha det bra. Jeg håper politikerne ikke glemmer de gamle og deres rett til å kunne leve et verdig liv i kommunen vår. Jeg blir glad når jeg ser på gamle bilder - for det hjelper meg med å mimre. Jeg ønsker meg flere gamle bilder og at vi kan bruke dem til å ta det gode og verdifulle fra gamle dager med oss inn i fremtiden.

Kjære sambygdinger - et riktig godt nytt år! Jeg håper kalenderen gir dere mange gode stunder - og tid til ettertanke ...

BL

Ljansbruket - som preget bygda gjennom mannsaldre

12

Øverst - Vedlager tilhørende M&H Ingier ved Kullebunden holdeplass på jernbanen omkring 1910

På bildet er blant annet Jonsen i Fiskeråsen og Margit Ottesen.

Nederst - Ljansbrukets første tømmertransport med lastebiler i 1933.

Omkring århundreskiftet ble det satt i gang en storstilet hogst i Vevelstad- og Ingierskogene. Dette brakte en mengde tømmerhoggere og kjøpere til bygda, på samme måte som slutten av 1870-årene førte en mengde jernbanearbeidere hit under byggingen av Smaalensbanen. Tømmeret fra Ingierskogene ble kjørt til slørene i sørenden av Gjersjøen. Disse var på vårparten fulle av tømmer, mellom Haugbro og Flåtestad. Om sommeren ble tømmeret fløtet til Gjersjødammen og lenset videre til Ljansbruket. Det ble også drevet en stor grad av vedhogst. Kullebunden hadde fått stoppested på jernbanen i 1895 (og ble stasjon i 1912). På stasjonstomta og i nærheten ble det lagret hundrevis av favner ved - som etterhvert ble videresendt med jernbanen.

For de mange nye innbyggerne i kommunen vår, er Ljansbruket og Ingiergodset ukjente begreper. Navnene er imidlertid uløselig knyttet til Oppegårds historie. Helt inntil siste verdenskrig var Ingier-navnet forbundet med respekt. Så sent som i 1930-årene eide Ingier mer enn 80% av skogen og nesten 60% av den dyrkede jorda i kommunen. Ingierfamilien ble eier av Ljansbruket ved Hvervenbukta i 1799. Flere sagbruk, høvleri og kassefabrikk, kruttmølle, kornmølle og kraftverk ble bygget langs Gjersjøelva. I dag er det meste borte, men det er store planer om å lage kultursti langs elva og restaurere gamle anlegg.

13

Januar

UKE	52	1	2	3	4	5
MANDAG		3	10	17	24	31
TIRSDAG		4	11	18	25	
ONSDAG		5	12	19	26	
TORS DAG		6°	13	20	27	
FREDAG		7	14°	21°	28°	
LØRDAG	1	8	15	22	29	
SØNDAG	2	9	16	23	30	

Nyttårsdag 1. januar

Fra det borgerlige liv på Svartskog

Øverst - Murmester og arkitekt Fridtjof Grann-Meyer med familie på ski på Svartskog omkring 1900.

Nederst - Gruppebilde i hagen 1900. Personene er blant annet Agnes Grann-Meyer, Gruner Hegge, Karl Falland, Olga Gruner Hegge, Nancy Falland og Erling Grann-Meyer. Resten er ukjente.

Svartskogområdet var kommunens første sentrum, med bygdas første kirke og skole - dessuten de store gårdene som har gitt kommunen navn. Dette skyldes det nære naboskapet mellom Svartskog og Bunnefjorden. Det var sannsynligvis sjøveien de første rydningsmenn kom til kommunen vår, fra Aker eller Nesodden.

Dampskipstrafikken på Bunnefjorden mellom Christiania og Neset startet opp allerede i 1857, mer enn 20 år før jernbanen kom og førte til at kommunens tyngdepunkt på slutten av forrige århundre mer og mer flyttet mot området omkring Oppegård stasjon.

Den sterkeste utbyggingen frem mot århundreskiftet foregikk langs Bunnefjorden. Dampskipene var da for lengst i rute, med anløp av bryggene Bekkensten, Bålerud og Svartskog. Mer enn 50 tomter ble skilt ut fra gården Bålerud, og for det meste kjøpt av velstående Christiania-borgere som bygget seg sommervillaer her ute, som langs vestsiden av Nesodden. Landliggere ble de kalt, de rike hovedstadsborgerne som på den måten i sommerhalvåret tok familien med ut av byen. Langs Bunnefjorden finner vi kjente navn som professor i øyesykdommer Hjalmar Schiøtz og grosserer Waldemar Schioldborg. Senere kom historikeren Fredrik Macody Lund og ikke minst Roald Amundsen som bodde på «Uranienborg» ved Bålerud brygge mellom 1907 og 1928.

Februar

UKE	5	6	7	8	9
MANDAG		7	14	21	28
TIRSDAG	1	8	15	22	29
ONSDAG	2	9	16	23	
TORSDAG	3	10	17	24	
FREDAG	4	11	18	25	
LØRDAG	5°	12	19°	26	
SØNDAG	6	13°	20	27°	

Øverst - Kollen Bakeri og Konditori, bygget i 1921 på kollen ved rundkjøringen på Kolbotn. Ved veggen Anna Kloppa som kom med melk i spann. Stedet kjøpte i 1922 en Ford som kjørte varer rundt i bygda. Kollen ble revet i 1937.

Nederst - Nordbergs Bakeri ved jernbanebroa på Oppegård. Greverud skole i bakgrunnen.

Kaare Petersen erindrer i sine «Guttedager på Kolbotn»: «Det var mange og store fester på Kollen. Eier var Emil Nielsen på «Venleik» ved Kolbotn-tjernet. Stedets selskapsklubb som bestod av unge par i 20- og 30-årene, hadde fryktelig mye moro der. En tid var det konditori på Kollen, drevet av en av Nielsens sønner, som var konditor. Emil Nielsen var representant for Nidar Chokoladefabrik. På en av de mange varemessene i Kristiania hadde Nidar en stor utstillingspaviljong. Etter messen kjøpte Nielsen det hele, og bygde den opp igjen på Kollen i 1921. Den ble i lange tider et kjærnt samlingssted med mange aktiviteter. Problemet var at den manglekantede bygningen ikke var isolert og hadde heller ingen varmekilde. På det kaldeste trengte man derfor både votter og lue».

Huset på Oppegård ble bygget som bakeri omkring 1910. Den første bakeren het Hoffmann. Neste eiere var Halvorsen, Jarvang og Nordberg. I mellomkrigsårene hadde Oppegård postkontor lokaler i annen etasje. Da Nordbergs Bakeri la ned, overtok Oppegård Sparebank lokalene noen år.

Fra nyere tid husker mange av oss Greverud bakeri på Myrvoll med stor glede. Ferske bakervarer, også på lørdagene - og kundene kom langveis fra. Det så ut til å være en kjær lørdagsjobb for mennene å kjøpe ferske bakervarer - 12-15 mannfolk kunne man oppleve stå i kø på morgenen. Hvem kan vel glemme de lange julekakene, med alle rosine ...?

Mars

UKE	9	10	11	12	13
MANDAG		6°	13°	20°	27
TIRSDAG		7	14	21	28°
ONSDAG	1	8	15	22	29
TORS DAG	2	9	16	23	30
FREDAG	3	10	17	24	31
LØRDAG	4	11	18	25	
SØNDAG	5	12	19	26	

Palmesøndag 5. mars

Foreningene - viktige institusjoner i lokalsamfunnene

Øverst - Fra en foreningstur på Sollihøgda i 1933. Fra venstre Bertha Bergersen, Margot Bratland, ukjent, Margit Bergersen, ukjent og Astrid Seim. Nederst - Oppegård mannskor på tur i 1928.

Kommunikasjonene etter århundreskiftet med Kristiania var ikke de beste, det gikk lenge bare tre tog hver vei. Folk var henvist til å underholde og more seg selv på det lokale plan. Dette førte til en livlig foreningsdannelse, der vi kan se hvorledes tyngdepunktet i bygda flyttet fra Svartskog til Oppegård og videre mot Kolbotn.

Den eldste foreningen vi kjenner til, er nemlig en kvinneforening på Svartskog fra 1875. Senere kom blant annet Oppegård Skytterlag i 1886, Oppegård Idrettslag i 1907, Oppegård Sanitetsforening i 1913, Oppegård Mannskor i 1917 og Oppegård Damekor i 1925.

Kolbotn Idrettslag ble stiftet i 1915, Landstormen i 1916 og Kolbotn Sanitetsforening i 1918. Speiderbevegelsen kom i gang i 1922 gjennom 1. Kullebund tropp. Kolbotn Mannskor ble stiftet i 1921 og Kolbotn Damekor i 1924. Både Oppegård og Kolbotn Guttemusikkorps startet opp i 1927, Kolbotn Husmorlag i 1928 og Oppegård Husmorlag året etter. Både Kolbotn Ungdomskorps og Myrvoll Hornorkester ble opprettet i 1931.

Sangen og musikken blomstret i kommunen helt frem til siste krig, og også gjennom krigsårene. Lokale revyer var det mange av, og da ikke minst gjennom idrettslagene. Friske og morsomme viser var treffende og fulle av poenger, og tok for seg lokale problemer og forhold på en respektløs måte.

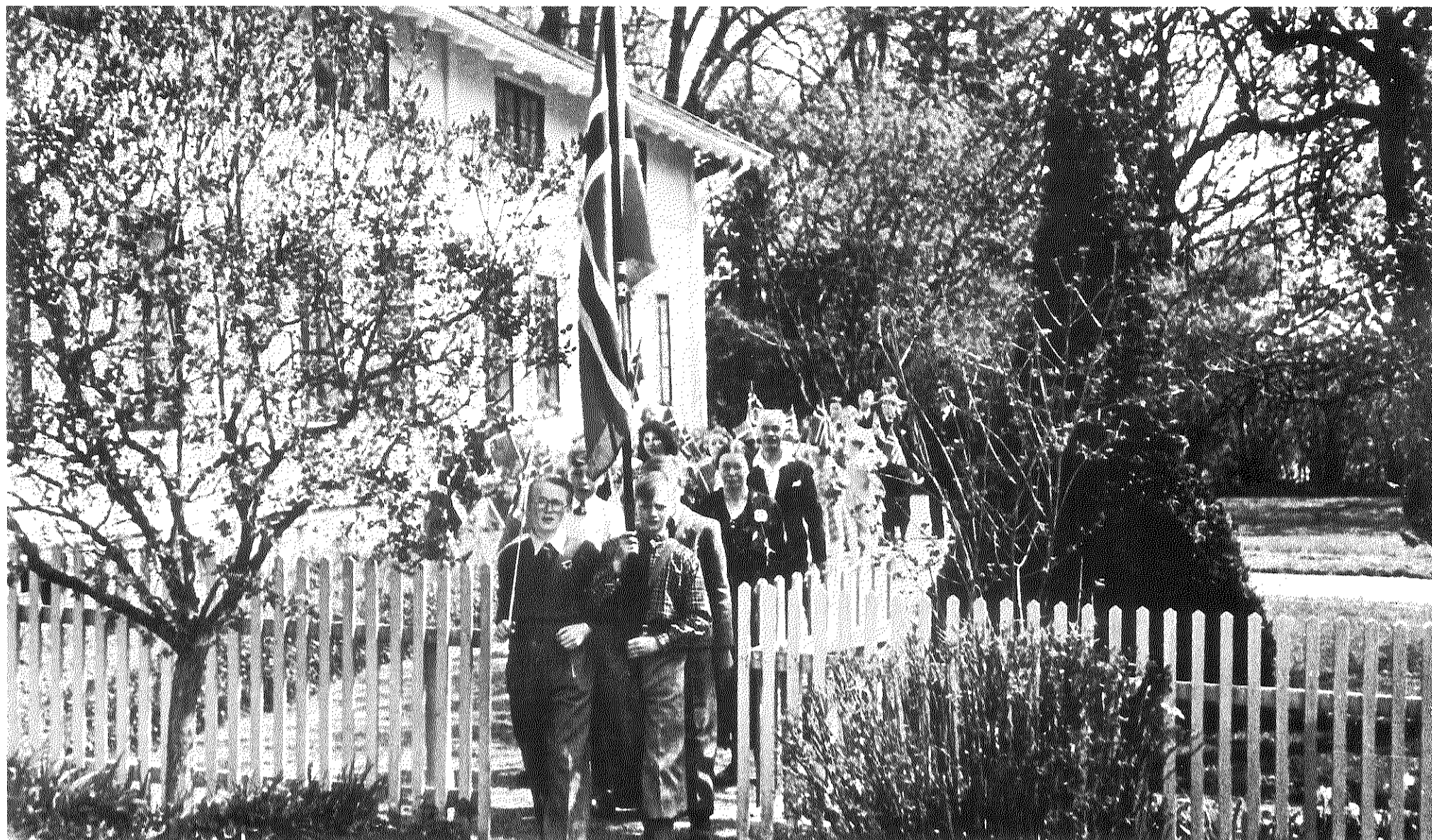

April

UKE	13	14	15	16	17
MANDAG		3	10	17	24
TIRSDAG		4°	11°	18°	25
ONSDAG		5	12	19	26°
TORSDAG		6	13	20	27
FREDAG		7	14	21	28
LØRDAG	1	8	15	22	29
SØNDAG	2	9	16	23	30

Skjærtorsdag 20. april, Langfredag 21. april, Påskeaften 22. april, 2. påskedag 24. april

17. mai - en festdag nå som før

Øverst - 17. mai 1939. Toget forlater Bålerud gård, med direktør Bretteville i følget.

Nederst - 17. mai 1928. Toget går nedover Theodor Hansensvei, med Kollen i bakgrunnen. Man mener det er Kolbotnkoret som går foran i toget.

Det fortelles om 17. mai på Svartskog at dagen startet på Bålerud skole, den eldste i bygda og fra 1863. Derfra gikk toget til Bålerud gård og dr. Bretteville. Toget med medfølgende korps fra Kolbotn gikk videre til kjøpmann Nyborg, der barna fikk iskrem. De fortsatte deretter ned til Roald Amundsens hjem ved Bålerud brygge, hvor dagens tale ble holdt. Så var det samme rute tilbake til skolen, der det ble arrangert leker for barna.

I sine erindringer «Guttedager på Kolbotn» skriver Kaare Petersen om 17. mai: «Kolbotn var et lite samfunn, men med unge familier og mange barn. Samholdet var stort sett meget godt, noe de mange foreninger bar bud om. De trakk nok litt i hver sin lei i kampen om medlemmer, men 17. mai var de aller fleste enige om et felles felles løft. Det hørte med til tradisjonen at man skulle ha nye klær 17. mai. Vi guttene fikk gjerne en hjemmesydd matrosdress. Den skulle være hvit og helst med lange bukser. Og matroslue med «Norge» eller «Eidsvold» i gullbokstaver rundt kanten. Og selvsagt hørte det med nye turnsko. De skulle være hele sommeren. Men hverken dressen eller skoene var særlig hvite når kvelden og festen var over. Da vi ble større, ble speiderdrakten det obligatoriske 17. mai antrekk».

Mai

UKE	18	19	20	21	22
MANDAG	1	8	15	22	29
TIRSDAG	2	9	16	23	30
ONSDAG	3	10 ^o	17	24	31
TORS DAG	4 ^o	11	18 ^o	25	
FREDAG	5	12	19	26 ^o	
LØRDAG	6	13	20	27	
SØNDAG	7	14	21	28	

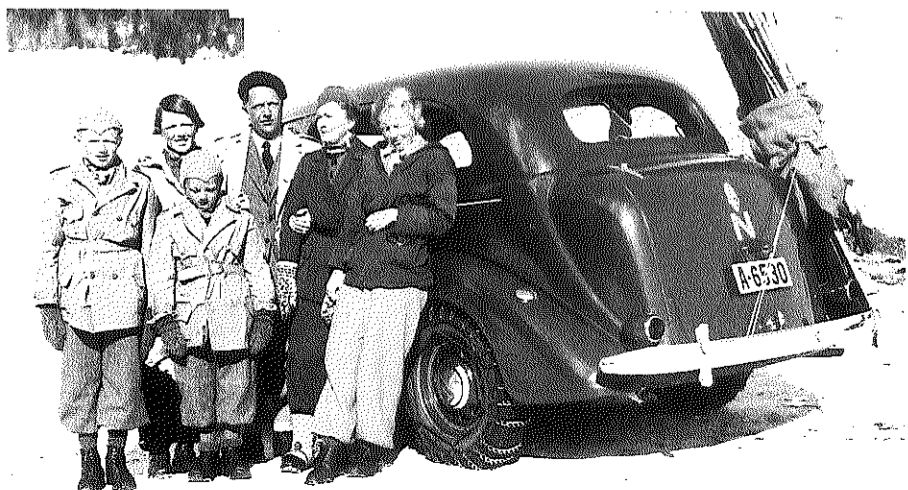
Off. høytidsdag 1. mai, Grunnlovsdag 17. mai,

Øverst - Bademotiv fra Gjersjøen i 1929, uten at man vet navnet på de badende.
Nederst - Familien Wold fra Kolbotn på vei til fjellet i 1937, Heggenes i Øystre Slidre.

Hovedbildet er fra mellomkrigsårene og viser fem badende i Gjersjøen - i datidens bademote. Gjersjøen befinner seg omtrent 40 meter over havet og er med 2.7 km² den største innsjøen i Follo. Gjersjøen har vært en viktig plass for rekreasjon og friluftsliv, og var det ikke minst i gamle dager. Moderne kommunikasjoner og nye ferievaneer gjør bruken av nærområdene mindre viktige enn før i tiden - da barn og voksne hverken i helgene eller i sommerferiene fartet land og strand rundt. Man brukte naturen utenfor døra, og for forrige generasjoner var dette store deler av sommerferien friluftsliv i og omkring Gjersjøen. Visste du forresten at Norges mest moderne campingplass før krigen - Gjersjøviken Sommercamp - lå i nordenden av innsjøen, på et jorde nedenfor Vassbonn gård og det som i dag er slalombakken i Ingierkollen ...?

På bildet under fra 1937 poserer den da 12 år gamle Engebret Wold med foreldre og søsken foran en Plymouth. De er klare for påskeferie i Valdres, med «moderne» skistativ og kjettinger på hjulene. Nå er det vel omtrent bare danske skiturister man ser med kjettinger! Turen gikk fra Kolbotn over Tonsåsen og Fagernes til en nedlagt seter i Øystre Slidre. Det var et vekslende påskevær, og det hendte familien våknet med snø som hadde føket inn under døra. Men med fyring ble det bra ferie for alle ...

Juni

UKE	22	23	24	25	26
MANDAG		5	12	19	26
TIRSDAG		6	13	20	27
ONSDAG		7	14	21	28
TORSDAG	1	8	15	22	29
FREDAG	2°	9°	16	23	30
LØRDAG	3	10	17°	24	
SØNDAG	4	11	18	25°	

Kr. himmelfartsdag 1. juni, Pinseaften 10. juni, 2. Pinsedag 12. juni

Jernbanen og veiene - viktige for bygda

24

Øverst - Oppegård stasjon 6. juni 1943 klokka 18.10. Vi ser feststemte deltagere på vei til byen på Per Andresens 21 årsdag. -
Nederst - Brolegging av Skiveien ved Myrvoll vinteren 1939-40.

Ved inngangen til århundret hadde bygda bare en eneste stasjon - Oppegård. Sammen med Ski, Ås, Vestby og Såner var Oppegård den eneste av de fem stasjonene langs Smaalensbanen i Follo da den åpnet i 1879. Jernbanen har i høyeste grad kommet til å sette sitt preg på kommunens utvikling gjennom hele dette århundret. Opprettelsen av Oppegård stasjon førte etterhvert til at tyngdepunktet i bygda flyttet fra Svartskog til området omkring stasjonen.

Dagens viktigste veiforbindelse i kommunen, Skiveien (riksvei 152), ble først anlagt mellom Myrvoll og Kolbotn så sent som rett før krigen. Som så mange andre hovedveier, ble veibanen dekket med brostein. Ytterkanten ble markert med steinblokker som var 25 cm brede, 100 cm lange og 15-20 cm høye. Deretter ble veibanen fylt med sand, og selve steinsettingen kunne begynne ved at steinene ble lagt i flere buer på tvers av veibanen.

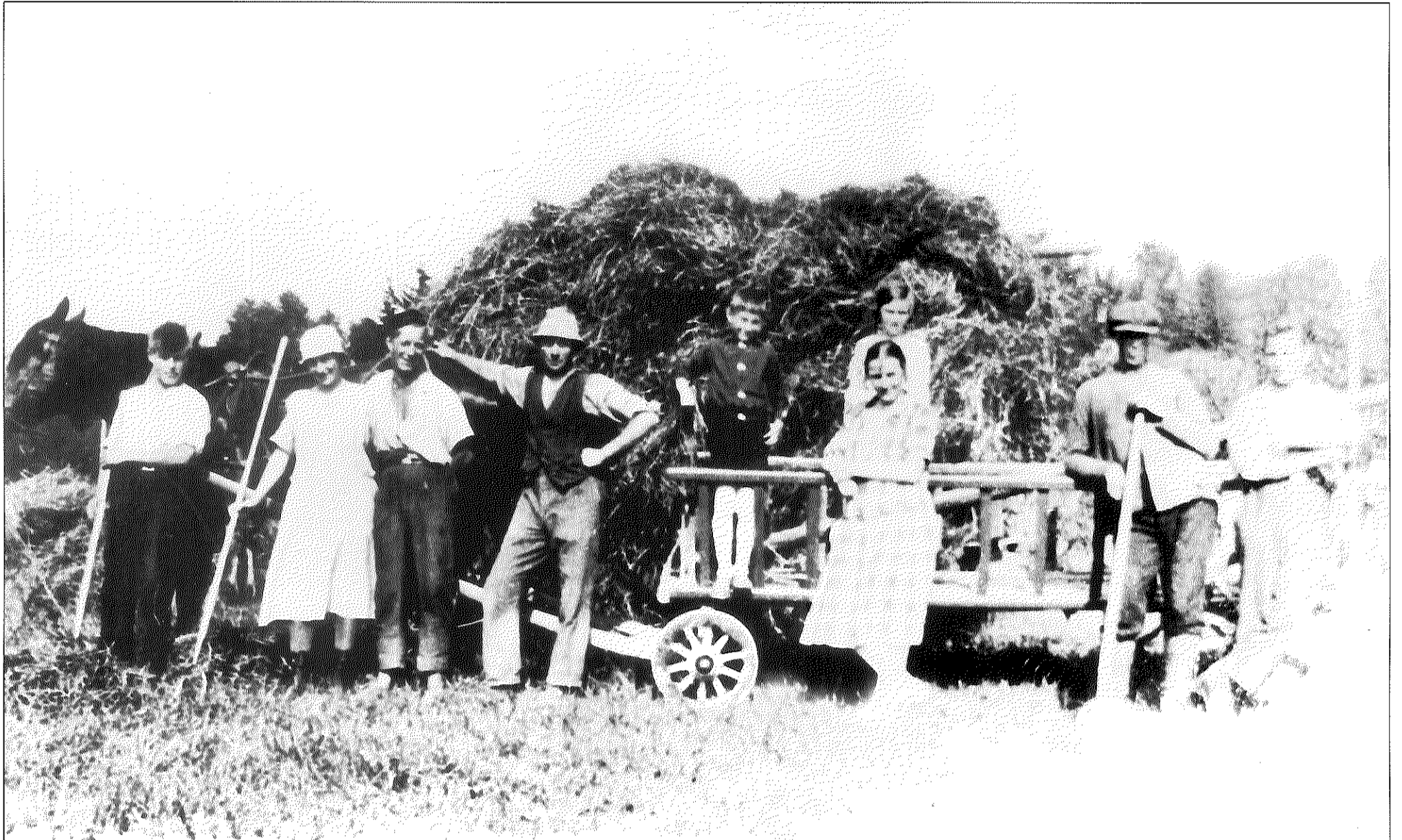
Vi ser et arbeidslag på sju mann der hver og en satt på en rund stol med ett ben og hadde hver sin spesielle hammer med en hakke i den ene enden. De gravde først med denne enden i sanden før steinen ble banket på plass. Veiarbeider av dette slag var gjerne sysselsettingstiltak som dessuten skaffet arbeidsplasser ved steinhoggeriene, og da særlig i Østfold fylke. I bakgrunnen på bildet ser vi broa over jernbanen ved Myrvoll stasjon (opprettet i 1918), og det som lenge var Myrvold Landhandleri.

25

Juli

UKE	26	27	28	29	30	31
MANDAG		3	10	17	24°	31°
TIRSDAG		4	11	18	25	
ONSDAG		5	12	19	26	
TORSDAG		6	13	20	27	
FREDAG		7	14	21	28	
LØRDAG	1°	8°	15	22	29	
SØNDAG	2	9	16°	23	30	

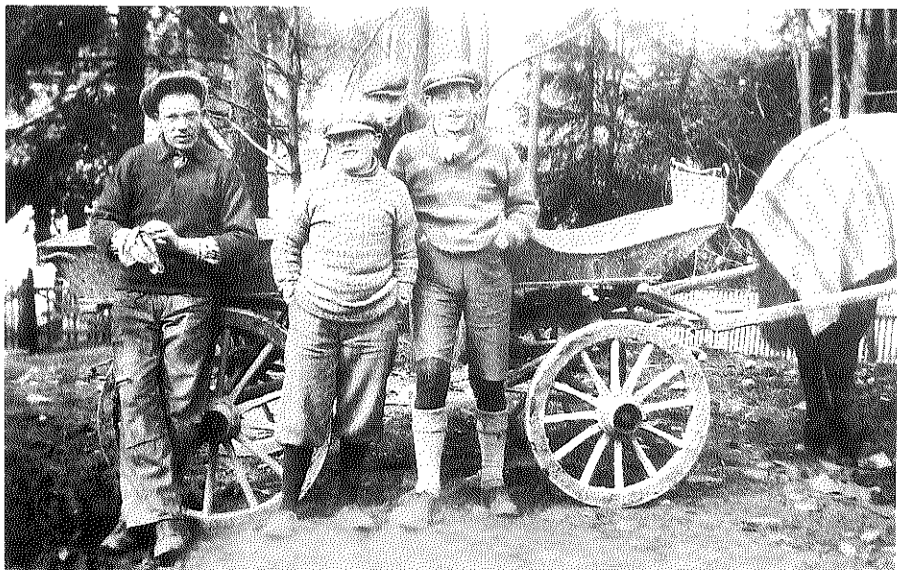

Øverst - Høyonn på Østre Greverud, omkring 1920.
Nederst - Med hest og kjerre på Oppegård i 1930, Eugen Tveter (1902-1982) til venstre.

Bildet under er tatt ved Oppegård stasjon omkring 1930. Eugen Tveter var ansatt som vognmann hos Ingeniør Th. Brammer og kjørte kull, koks og ved. Senere ble han ansatt i Shell Autodrift. Han var forresten den første i Oppegård med en datidens racersykkel.

For hestene kunne det være hardt arbeid. Morgenposten 1920 forteller om «Vaarlige Veier og Dyreplageri» der Lisa Kristoffersen som «Dyrenes aarvaakne Beskytter, stiger ind i Redaktionen og leverer en rystende Skildring av hvordan Dyrene plages ute ved Oppegaard Station. Veien er fuldstendig ufarbar, med Hjulspor paa optil en Meters Dybde, slik at Hestene sliter sig aldeles ut. Særlig naar der er sølet er de Lidelser Dyrene maa døie, utenfor alle Land. Dette er paa Opsiden av Jernbanestationen, hvor Terrænget er meget kupert. Det er paa Tide at Myndighetene har sin Opmerksomhet henvendt paa Forholdet, det maa ansees for at være en stor Skam for en Kommune at ha Veien liggende i en slik Forfatning».

Hest og kjerre kunne man møte overalt, også på hovedveiene. Kjøring med hest mellom Follobygdene og hovedstaden på gamle Mossevei langs Gjersjøen holdt seg til langt ut i 1930-årene - men da kom lastebilene mer og mer. Og skulle man i Oppegård gjøre stor stas på sin forlovede - da tok man henne med i hest og karjol på søndagstur til Villa Sandvigen ...

August

UKE	31	32	33	34	35
MANDAG		7°	14	21	28
TIRSDAG	1	8	15°	22°	29°
ONSDAG	2	9	16	23	30
TORS DAG	3	10	17	24	31
FREDAG	4	11	18	25	
LØRDAG	5	12	19	26	
SØNDAG	6	13	20	27	

Trillebår - for egen og felles nytte ...

28

Øverst - Hjørdis, Frank og Birger Arnesen i 1949 da de bygget «Arneli» på Sofiemyr (Hermods vei 6).

Nederst - Fra byggingen av Oppegård vannverk i 1955, med vann fra Tusse. På bildet ser vi Leif Nilsen, Jens Hagen, Thor Hokholt og en ukjent person.

Oppegård Vel besluttet i 1955 å sette i gang arbeidet med å lage et eget vannverk med vann fra Tusse. Vannet var undersøkt og funnet brukbart som drikkevann, uten rensing. Paul Bjørlo var formann i Vellet og inspiratoren bak prosjektet, Eivind Sværen stod for de tekniske beregningene.

I dalsøkket øst for badeplassen Fjeld ved Tusse ble det bygget pumpehus med en stor elektrisk motor og pumpe. Vanninntaket ble plassert midt ute i Tusse, og plastledningen lagt på trebukker mot land. Pumpa skulle løfte vannet opp i bassenget som ble bygget på toppen ovenfor Kringsjåveien. Vanskeligst var det å få lagt vannledningen opp bratt hengenget mot Kringsjåveien. Dugnadsfolk ble heist ned med tau rundt livet under jobben med å tilrettelegge traseen for vannledningen.

Vannbassenget ble lagt til det høyeste punktet, og grunnarbeidene påbegynt med forskalingen. Alt arbeid med sikring og kontroll ble utført av medlemmer av Vellet. Selve støpingen måtte foregå sammenhengende og var beregnet til 24 timer. Sand, sement og vann ble kjørt frem til blintarmen i Parkveien. Betongen ble trillet på plankebro frem til bassenget, heist opp (bildet under) og fylt i forskalingen. Under arbeidet serverte fruene i Vellet lapskaus. Dugnadstimene ble anslått til omtrent 10.000 timer.

Vannverket var i drift til 1968 da Oppegård kommune kjøpte ledningsnett og kundene.

29

September

UKE	35	36	37	38	39
MANDAG		4	11	18	25
TIRSDAG		5°	12	19	26
ONSDAG		6	13°	20	27°
TORSDAG		7	14	21°	28
FREDAG	1	8	15	22	29
LØRDAG	2	9	16	23	30
SØNDAG	3	10	17	24	

Øverst - Blide mødre på barnekontroll i regi av Sanitetsforeningen, med distriktslege Ole Kjos. Nummer 1 og 2 fra venstre er ukjente. Nr. 3 er Ester Gustavsven med Randi, nr. 4 og delvis skjult Otlu Klepper med Lise, nr. 5 ukjent, nr. 6 Ruth Johansen med Anne-Karine og nr. 7 Aagot Borge med Aud. Sittende på huk til venstre er Vesla Andersen med Erling, den andre er ukjent. Ved siden av dr. Kjos står formann Ingrid Eriksen i Sanitetsforeningen. Nederst - Kolbotn apotek i mellomkrigsårene.

Bildet av barnekontrollen er tatt i 1941 på Sætrevangen.

Kontrollstasjonen for spebarn og mødrehygiene - senere kalt Kontrollstasjonen - ble opprettet 18. januar 1939. Styret i Oppegård Sanitetsforening v/ formann Ingrid Eriksen besluttet januar 1939 å starte opp med spebarnkontroll så snart man fikk en fast plass for dette. De fikk en avtale med dr. Ole Kjos (1892-1977). Han var distriktslege i Oppegård og fylkeslege i Akershus mellom 1936 og 1948. Med seg hadde han søster Kari som assistent. Oppegård kommune hadde ellers hatt egen distriktslege fra 1921.

Apoteket kom fem år etter distriktslegen. Den gamle ærverdige - men trekkfulle - trevillaen «Sundbye» var Kolbotn apoteks første lokaler. Villaen lå i Kolbotnveien, like ved broa over jernbanen. Huset måtte i 1980 vike plassen for utløpet av tunnelen gjennom Rikeåsen. Den nyutnevnte apotekeren Haakon Hench kjøpte villaen og ominnredet den til apotek. Kolbotn apotek ble åpnet for publikum 1. mars 1926 etter visitasjon av offentlig apotekvisitator, som uttaler at «Hele apotek-anlegget virker net og tiltalende og vidner om en omhyggelig planleggelse». De nærmeste apotekene lå ellers i Oslo og Ski.

Omsetningen lå i mange år mellom 30.000 og 40.000 kroner. Grunnen var at innbyggerne gjorde sine innkjøp i Oslo der de arbeidet. Apoteket måtte derfor lenge få støtte fra det offentlige.

Oktober

UKE	39	40	41	42	43	44
MANDAG		2	9	16	23	30
TIRSDAG		3	10	17	24	31
ONSDAG		4	11	18	25	
TORSDAG		5 ^o	12	19	26	
FREDAG		6	13 ^o	20 ^o	27 ^o	
LØRDAG		7	14	21	28	
SØNDAG	1	8	15	22	29	

Kirken - en sentral institusjon i kommunen

Øverst - Oppedgård kirke og menigheten omkring 1895.
Nederst - Fra 100-årsjubileet for Oppedgård kirke i 1976

Fra middelalderen hadde Nesodden og Oppedgård hatt felles prest. Den opprinnelige Gierdaruda kirke ble sannsynligvis bygget som stavkirke en gang mellom 1150 og 1250. En gang før 1668 ble kirken revet og en liten reisverkkirke oppført i stedet. Nåværende Oppedgård kirke - den tredje på stedet - ble reist i 1876 og kunne således feire 100-årsjubileum i 1976.

Delingen av Nesodden sogneprestembede ble tatt opp i 1918, men det var først i 1937 at Oppedgård prestegjeld ble opprettet, og embedet lyst ledig. Blant 125 søkere ble Oscar Magnus Resi ansatt som sogneprest og var det mellom 1938 og 1955. Dermed var siste bånd med Nesodden brutt.

I løpet av 10 år, fra 1911 til 1920, økte folketallet i kommunen fra 800 til mer enn 4000. Veksten fant i hovedsak sted langs jernbanen. På Svartskog stod det nærmest stille, og det var vanskelig for mange å komme seg til Oppedgård kirke.

Kapellet på Kolbotn gravlund ble bygget i 1927. Kolbotn kirke ble reist i 1931 og vigslet i 1932. Stilen er av det gamle og gode slaget, der den i dag står på sin så selvfølgelige plass - høyt over Kolbotntjernet. Kirken ble reist av menigheten selv, med minimal økonomisk støtte fra kommunen. Grunnen var de harde 30-årene, med arbeidsledighet og elendig økonomi i mange hjem og i kommunen. Greverud kirke ble ellers vigslet i 1967, Sofiemyr kirke i 1987.

November

UKE	44	45	46	47	48
MANDAG		6	13	20	27
TIRSDAG		7	14	21	28
ONSDAG	1	8	15	22	29
TORS DAG	2	9	16	23	30
FREDAG	3	10	17	24	
LØRDAG	4 ^o	11 ^o	18 ^o	25	
SØNDAG	5	12	19	26 ^o	

Øverst - Fra innvielsen av Oppgård Vels lokaler (Grendehuset) 22. november 1919.
Nederst - 25 år i 1946. Jubileumsfeiring for Greverud Vel på Fjelltun på Myrvoll.

I 1910 bodde det 793 mennesker i kommunen. Ved en folketelling avholdt 11. mai 1914 i forbindelse med adskillelsen fra Nesodden var tallet øket til 1668. I 1920 var det øket til hele 4043 - med andre ord skjedde det mer enn en femdobling i løpet av 10 år. Dette skyldtes ikke minst at husnøden i Kristiania tvang flere og flere familier til å slå seg ned for godt i det som i utgangspunktet var bygget som hytter utover langs jernbanen.

Kravene meldte seg raskt. Ikke minst ble velforeningene flinke til å sette fingeren på ømme punkter og var i det hele tatt bygdas våkne samvittighet på denne tiden. Først tok de fatt på opparbeidelsen av veiene, deretter veibelysning, legeforshold og jernbanens togruter. Klagene til herredsstyret var lange og mange og belyste i høy grad de primitive tilstandene.

Navnene på foreningene var heller ikke til å ta feil av: Sætreskog Nybyggerforening, Ormerud Nybyggerforening og Kullebundbraatens Nybyggerlag. «Selskabet Oppgaard og Kullebunds Vel» var den eldste av velforeningene. Det ble stiftet 16. februar 1908, men ble oppløst allerede i 1911 da en velforening selvsagt måtte arbeide aktivt for snevre, lokale interesser. Da utparselleringen av Myrvoll fant sted i 1919, varte det ikke lenge før stedet fikk sitt Myrvoll Vel, og stiftet 23. november 1919. Greverud Vel ble stiftet i 1921.

Vi ønsker med dette alle en
GOD JUL og GODT NYTTÅR !!!

Desember

UKE	48	49	50	51	52
MANDAG		4°	11°	18°	25°
TIRSDAG		5	12	19	26
ONSDAG		6	13	20	27
TORS DAG		7	14	21	28
FREDAG	1	8	15	22	29
LØRDAG	2	9	16	23	30
SØNDAG	3	10	17	24	31

1. Juledag 25. desember, 2. juledag 26. desember

Tanker fra en tidligere ordfører

Jan Petersen

Min barndoms Kolbotn er et helt annet sted enn Kolbotn i dag. Den gangen var stasjonsbygningen en av sentrums store bygninger, Skrenten var uten blokker, vi stod på ski ned Tømmerbakken til Kantorsletta der rekkehus og butikk har vært i mange tiår og tomten til samfunnshuset var et jorde. Det siste var det liten idyll ved, særlig det året kålavlingen ikke ble høstet inn før frosten kom. Jeg husker ennå lukten av råttet kål i vårløsningen.

Borte er også mitt barndomshjem. Mega står der hus og epletrær var inntil nylig. Trist? Kanskje. Men egentlig ikke. Oppegård har vokst og utviklet seg, og jeg har min del av

ansvaret for det, ikke minst som ordfører i 6 år.

Sant å si er resultatet blitt svært så bra. Vi har mange fantastisk flotte boområder. Terrenget innbyr til variasjon og demper inntrykket av tettbygdhet. Folk er flinke til å ta vare på eiendommene sine, og boligene er så varierte at de er et tilbud til folk i alle livsfaser. Men dette har ikke kommet av seg selv: bevisst planlegging har vernet Oppegårds grønne og landlige profil. Jeg husker godt hvordan min forgjenger Tore Haugen forlangte terrengmodeller før ny utbygging ble vedtatt, og han satt med linjal og blyant for å sjekke solvinkler og at de grønne silhuettene på åsene ikke ble brutt.

Fra 100-årsjubileet for Oppegård kirke i 1976. Daværende ordfører Jan Petersen til høyre, med sogneprest Hans Christen Mamen i midten og biskop Andreas Aarflot til venstre. Jan Petersen var ordfører i Oppegård mellom 1975 og 1981.

Vi har mange gode og spennende arbeidsplasser og tilgang til hele Osloområdets arbeidsmarked. Hvilket gode! Det gir oss et fantastisk tilbud selv i en verden hvor arbeidsplasser opprettes og nedlegges i et kjempetempo. Derfor er det trygt å bo i Oppegård – det vil alltid være et tilbud i nærheten.

Vi har et flott kulturliv med gode tilbud innen kommunens grenser – og igjen fordelene av å tilhøre et stort hovedstadsområde. Hvor god kvaliteten er blitt i Oppegård forsto jeg ikke før jeg i høst stiftet et skikkelig bekjentskap med Opal.

Hvorfor er det blitt slik? Først og fremst fordi vi har greid å balansere hensynet til våre egne innbyggere med våre forpliktelser til det øvri-

ge Osloområdet. Det har nok alltid vært tendenser til at enkelte har ønsket å trekke grensebommen ned etter seg når de selv har kommet. Men slik har vi aldri sett det i Oppegård. Våre innbyggere har glede av å være en del av Osloområdet og har hatt glede av andre kommuners tilbud. Da må vi være med og ta deler av forpliktelsene. Hittil har dette dreiet seg om viktige spørsmål som boliger og arbeidsplasser, men kanskje har tiden kommet for å bringe det et lite skritt videre. Hvorfor skal Oslo eie og ha ansvaret for Ingierstrand. Burde vi ikke selv ta ansvaret for denne perlen?

Hvorfor er jeg blitt boende i Oppegård i hele mitt liv? Fordi jeg finner både røtter og sammenheng – men også dynamikk, liv, røre og forandring.

Oppegård herredsstyre for perioden 1929-1931. Mellom 1920 og 1940 skiftet det hele sju ganger mellom sosialistisk og borgerlig majoritet. Bildet er tatt i en periode med borgerlig majoritet og med gårdbruker Kristian Horgen som ordfører, sittende ved enden av bordet. Herredsstyret hadde i mellomkrigsårene 24 representanter, og funksjonstiden var tre år. Bildet viser en meget mannsdominert forsamling, med yrker som avdelingssjef, ølkjører, meteorolog og kemnerkontorrepresentert.

Oppegård inn i det nye årtusen

Sylvi Graham

Oppegård kommune - den store, grønne, lille kommunen. Stor - fordi vi ved inngangen til det nye årtusen bor nesten 23 000 innbyggere her, det er stort i kommunesammenheng i Norge. Grønn - fordi vi til tross for at vi bor mange her, hele tiden har vært bevisste på å ta vare på kommunens grønne preg, og grønne profiler, med turveier og 100-meterskoger, lunger til å trives i. Liten - fordi vi i areal er en av de mindre av landets 435 kommuner i utstrekning, med våre knappe 37 km².

Ung er også en betegnelse som passer på kommunen vår - både fordi det ikke er lenger enn siden 1915 at vi ble en egen kommune, og dessuten er vår befolknings alderssammensetning relativt ung. Dette er i ferd med å endre seg, slik som så mye annet.

Samfunnet vårt utvikler seg stadig raskere og kommunen er kun én av mange aktører med innflytelse på samfunnsutviklingen i Oppegård.

Ved inngangen til et nytt millennium er det naturlig at man stopper opp og ser seg tilbake, på samme måte som at man også forsøker å danne seg bilder av fremtiden.

Fremtidsbildene kan både være situasjoner man ønsker å komme til, eller situasjoner man helst vil unngå.

Oppegård kommune er kontinuerlig opptatt av hva fremtiden kan bringe av muligheter og trusler og hvordan disse kan påvirke kommunen "her og nå". De folkevalgte i kommunen vår har satt mål for kommunen og driver strategisk planlegging, nettopp for at Oppegård også i fremtiden skal være en god kommune å bo i.

Vårt naboskap til hovedstaden stiller kommunen vår overfor spesielle utfordringer.

Tilhørigheten til et stort regionalt bo-, fritids- og arbeidsmarked gir mange fordeler, men også mange ulemper som Oppegård ikke kan

isolere seg fra.

Vi vil at Oppegård skal være en kommune som tar vare på, fremhever og styrker de fortrinn som allerede finnes.

Oppegård har en rekke miljøkvaliteter som virker positivt på vår helse og trivsel og miljøspørsmål blir stadig mer aktuelle på kommunens dagsorden. Oppegård er en helse- og miljøkommune og har sluttet seg til Fredrikstaderklæringen. Den setter fokus på at norske lokalsamfunn har et ansvar for å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling som kan sikre livskvalitet og livsgrunnlag både i dag og for kommende generasjoner.

I et bærekraftig samfunn må vi regne med å endre og begrense forbruket vårt fordi vi jo kun har ett sett med ressurser, som vi må ta vare på og fordele. Men det er viktig å merke seg at i et bærekraftig samfunn er det også rom for mer av mye, for eksempel opplevelser, fellesskap, omsorg, musikk og kunnskap. Bærekraftig utvikling er en utfordring til kreativiteten i oss alle. Dette er ikke en oppgave for kommunen alene.

I Oppegård har lag og foreninger i alle år spilt en stor rolle når det gjelder det sosiale liv, - "det gode liv" i kommunen vår. Det er en glede å registrere at det fremdeles er stor aktivitet, liv og kraft i nettopp dette frivillige arbeidet. Oppegård Historielag har i flere år blant annet gjennom denne årlige kalenderen, bidratt til å fremme tilhørighet og identitet i kommunen vår. Og nettopp ved denne spredningen av kunnskap om vår lokale kultur og historie bidrar historielaget på sin måte til å bygge opp sosiale nettverk og samhold i vårt lokalsamfunn.

Lokal historie og tradisjoner, kulturminner og attraksjoner er viktige ressurser for å bevare Oppegårds særpreg og gi befolkningen stolthet

Oppegård kommunestyre 1995-99:

Sittende fra venstre: Oddbjørn Jonstad, formannskapssekretær Gunn Holmen, varaordfører Rune Stureson, ordfører Sylvi Graham, rådmann Trygve G. Nordby, Elizabeth Knoff og Knut Thomassen.

I midten fra venstre: Anne Lise Syverud, Leif Alnes, Nils Gjelsten, Berit Ekelund Bjønø, Egil Wenger, Mona Mobæk, Aud Vestby, Marit Mæland, Anne-Lise Buer, Sigurd J. Birkelund, Jan Fr. Holmquist, Julius M. Wivestad, Kari Langholm, Unny K. Ø. Muri, Kari Bjørgan, Per W. Romanowski, Sigurd Røisland og Astri Ødegård.

Bak fra venstre: Harald Osmundsen, Terje Akerbæk, Gunnar Melgård, Odd Harald Røst, Willy Østberg, Tore Nordberg, Harald Lundstedt, Jens Høibø, Bjarne T. Bruun og Kristoffer M. Nore.

og hjemmefølelse i bostedskommunen sin.

Dette er verdier vi må ta med oss inn i det nye årtusen. Dette er verdier som kan bidra til å sikre at våre barn og deres igjen, også kan få en god oppvekst i fremtidens Oppegård.

Vi forenes alle i gode ønsker for vår kommune og alle dens innbyggere på vei inn i det nye årtusen.

Godt nytt år!

Med hilsen
Sylvi Graham
ordfører

Vi avslutter kalenderen med dette kolorerte postkortet - «Parti ved Kullebund Station». Motivet er tatt fra Kjelland-Olsens brygge i nordenden av Kolbotnvannet mot det som dengang omkring 1915 var Kullebunden sentrum og stasjon. Selve Kolbotn-navnet er fra 1921. Vi har stasjonen noe til venstre for midten av bildet. Midt på motivet ser man villa «Kringstjø» som måtte vike plassen for terrasseleilighetene midt i 1990-årene, og har ellers Aulestad forretningsgård mot høyre. Helt til høyre skimter vi «Kullebunden gaard» som den dag i dag befinner seg på samme sted - og som sammen med stasjonsbygningen er de eneste bygningene som er igjen fra gamle dager. Dette var Kullebunden på det tidspunktet Oppegård ble egen kommune, 1. juli 1915.

Birger Løvland
(redaktør)

*Bli medlem av Oppegård
Historielag du også!*